زوردۇن سابىر

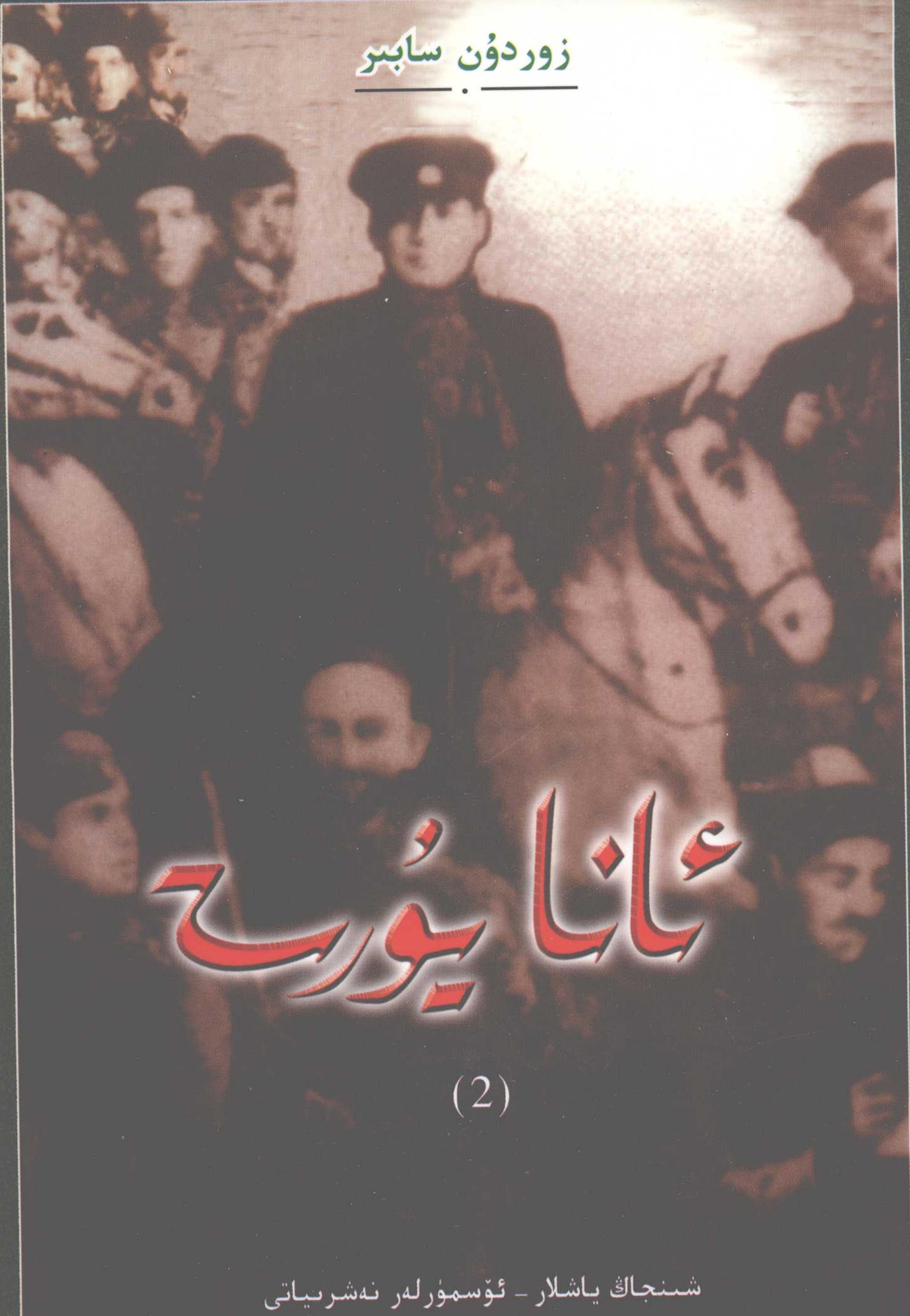

ئانا يۇرت

(2)

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

زوردۇن سابىر

ئانا يۇرت

تارىخىي رومان

(2)

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

«ئانا يۇرت» رومانىنى تەكشۈرۈپ بېكىتكۈچىلەر :
ئابدۇشۈكۈر تۇردى ، ئىمىن ئەخمىدى ، ئابلەت نۇردۇن ،
ئابدۇكېرىم راخمان ، مەمتىمىن ھوشۇر ، سۇلتان ھاشىم ،
ئازات سۇلتان ، نىجات مۇخلىس

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى : ئابدۇراخمان ئەبەي
مەسئۇت خالىت
مەسئۇل كوررېكتورلىرى : ئابلىز ئابباس
ۋەلى زەيدىن
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى : نۇرمەھەممەت توختى

ئانا يۇرت

(تارىخىي رومان)

(2)

ئاپتورى : زوردۇن سابىر

*

شىنجاڭ ياشلار ـ ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى 100 ـ قورۇ ، پ : 830001)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
ئۆلچىمى : 1168×850 مم ، 32 كەسلەم ، باسما تاۋىقى : 17
2000 ـ يىل 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2006 ـ يىل 12 ـ ئاي 6 ـ بېسىلىشى
ISBN 7 — 5371 — 2970 — 3/I • 988
باھاسى : 26.00 يۈەن
(ئۈچ كىتابنىڭ ئومۇمىي باھاسى : 78.00 يۈەن)
بېسىلىشتا ، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ ، تېگىشىپ بېرىمىز

图书在版编目(CIP)数据

故乡一母亲:维吾尔文/祖尔东·沙比尔著. 一乌鲁木齐:新疆青少年出版社,2000一11

ISBN 7一5371 — 2970 — 3

Ⅰ. 故… Ⅱ. 祖… Ⅲ. 长篇小说一中国一当代一维吾尔语(中国少数民族语言) Ⅳ. I 247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(1999) 第 69552 号

故乡—母亲(维吾尔文)

(历史长篇小说)

(2)

祖尔东·沙比尔 著

新疆青少年出版社出版

(乌鲁木齐市胜利路 100 号 邮编:830001)

新疆新华书店发行 新疆新华印刷厂印刷

850×1168 毫米 32 开 17 印张

2000 年 11 月第 1 版 2006 年 12 月第 6 次印刷

ISBN7—5371—2970—3/I·988 定价:26.00 元

(三册书总定价:78.00 元)

如有印刷装订问题请直接同出版社调换

26

غۇلجا گىمنازىيىسىگە مۇئەللىم بولۇپ كەلگىنى ئۇنىڭ
جازالانغىنى. ئۇ نېمە ئۈچۈن جازالانغىنىنى بىلمەيدۇ. ئۈرۈمچى
دارىلمۇئەللىمىن مەكتىپىدىن نېمە ئۈچۈن 1939 - يىلى ئىلى
گىمنازىيىسىگە يۆتكىلىپ كەلدى. مانا ھازىر بۇ يەردە ھەربىر
كۈنى دەككە - دۈككە ئىچىدە ئۆتمەكتە. دادىسى مامۇت سىجاڭغا
يىڭجاڭ بولغىنى ئۈچۈنمۇ؟ ياكى ئۆزى تاشكەنتتە ساگو (ئوتتۇرا
ئاسىيا دۆلەتلىك ئۇنىۋېرسىتېتى) يىپىندىكى مەمۇرىي ھوقۇق
فاكۇلتېتىدا ئىككى يىل ئوقۇپ ماركسىزم - لېنىنىزمنى ئۆگە-
نىۋالغانلىقى ئۈچۈنمۇ؟ ياكى گىمنازىيىدە ئۇنىڭ تەسىرى بىلەن
نۇرىغا ئوخشاش ئوقۇغۇچىلار قوللىرىغا قورال ئېلىپ خەلقنى
زۇلۇمدىن قۇتۇلدۇرۇشقا جان پىدا قىلغانلىقى ئۈچۈنمۇ؟ ...
مۇئەللىم ئوقۇغۇچىلىرىغا نېمىلەرنى دېمەيدۇ؟ ئۆزىنىڭ
ئىنسان، تۇرمۇش ۋە ئىستىقبال توغرىسىدىكى يېڭىلىقلىرىنى
ئوقۇغۇچىلىرىغا دېمەي كىمگە دەيدۇ. «ھەممىلا ئىشتا خەلق
تەرىپىدە تۇرۇش، خەلقنىڭ ئارزۇسىنى ئۆزىنىڭ كۈرەش نىشانى
قىلىش، ھەقىقەت ۋە گۈزەل ھاياتقا ئۆز خەلقىنى ئۇندەش ۋە
شۇلار ئۈچۈن كۈرەش قىلىشقا ئىلھاملاندۇرۇش» دېگەندەك زا-
مان خالايدىغان سۆزلەرنى فىزىكا، ماتېماتىكا دەرسلىرىنىڭ ئا-
رىلىقلىرىدىمۇ دېمىسە ئۇ قانداقمۇ مۇئەللىم بولالايدۇ؟ تۇرپان
شەھىرىنىڭ غەربىدىكى يارغول ئەتراپىدا، توپىلىرى قىزىل ۋە
قاتتىق بەش بۇلۇڭ يېزىسىدا يىگىرمە بىر جان بىر كىچىككىنە
ئۆيدە ياشايدىغان نامراتنىڭ بالىسى، بىر چەتتىن شەھەر سىرتى-
دىكى ئەسقەر ھاجى كارىزىدىن ئېشەك بىلەن سۇ توشۇپ سېتىپ
پۇل تېپىپ، بىر چەتتىن ئاپىسىنىڭ ئىنىلىرى بىلەن باشلانغۇچ

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

مەكتەپتە ئوقۇپ يۈرۈپ، لېتىپ ئەپەندىمدىن لاتىنچە يېزىشنىمۇ
ئۆگىنىۋالغان غەيرەتلىك، ئىدراكلىق بالا خەلقىگە ئۆزىنى بې-
غىشلاشنى ئۆگەنمەي، نامراتلارغا ياخشى كۈن تىلىمەي تۇرالايت-
تىمۇ؟ 1935 - يىلى قەشقەردە مامۇت سىجاڭنىڭ ياردىمىدە
تاشكەنتتە ئوقۇشقا ئىمتىھان بەرگەندە ئۇنىڭ ئاشۇ لاتىنچە يېزىق-
نى بىلگىنى تازا ئەسقاتقان. ئۇ تاشكەنتكە بېرىپ بۇ دۇنيادا
راھەت - پاراغەت دېگەننىڭمۇ بارلىقىنى كۆردى. نامراتلارنىڭ
بالىلىرىمۇ كاستۇم - بۇرۇلكا، پەلتو كىيسە يارىشىدىغانلى-
قىنى، بىر تىيىن خەجلىمەيمۇ كۈنىگە تۆت ۋاخ تاماق يېيەلەيدى-
غانلىقىنى كۆرۈپ سوۋېت سوتسيالىزم دۆلىتىگە چىن قەلبى-
دىن ئەقىدە باغلىدى. ئەتىگەنلىكى بولكا، سۈت، ۋارىنىلەر،
چۈشتە ماكارۇن (قولداما)، ۋېرشىل (ئۈگرە ئاش)، كات-
لىت، بورش (كاپۇستا شورپىسى)، سۇپ (كۆكتات شورپى-
سى) دېگەن تاماقلار بىلەن ئوزۇقلىنىش بەشبۇلۇڭ يېزىسىدا
نان بىلەنلا غىزالىنىپ ئۆگىنىپ قالغان بالا ئۈچۈن بىر كارامەت
ئەمەسمىدى؟ سىم كارىۋات، يوتقان - كۆرپىلەر، ھەپتىدە بىر
يۆتكىلىپ تۇرىدىغان پراستىنا، كىرلىكلەر، كىيىملىرىنى بە-
كارغا يۇيۇپ بېرىشلىرىچۇ؟ ئۇنىڭ مەخسۇس 182 - نومۇرلۇق
مۇلازىمەت ساندۇقى بار ئىدى. ئۇنىڭ ھەممە ئىشى شۇ نومۇر
بىلەن پۈتەتتى. ھەر ئايدا شۇنچە كۆپ پۇل ئايلىق بېرىشلىرىچۇ
تېخى؟ شېڭ دۇبەننىڭ ھازىر بېرىدىغان ئايلىقىمۇ ئۇنىڭغا يەت-
مەيدۇ - دە ... ئۆزىنى شۇنداق ئەتىۋارلاپ، ئەمگەكچىنىڭ بالىسى
دەپ بېشىغا كۆتۈرگەن سوۋېت دۆلىتىنى ئۇ نېمىشقا ماختىمىسۇن؟
ئۇ ھەممىنى ئويلىدى، سېلىشتۇردى، تۇرپاننىڭ ئىككى كىلو-
مېتىرغا سوزۇلىدىغان ئۇستى بورا بىلەن يېپىقلىق بازىرىدا
يالىڭاچ دېگۇدەك ئولتۇرىدىغان جەنۇبىي شىنجاڭدىن چىققان دى-
ۋانىلەر كەچ كىرگۈچە تۇرپاننىڭ چوغدەك ئىسسىق ھاۋاسىدا
كۆيۈپ، تۇخۇم كۆمسە پىشىدىغان توپىلىقنى دەسسەپ يۈرۈپ

سۇ توشۇپ ، ئوتۇن سىتىپ قورسىقىنى ئارانلا باقالايدىغان نامـ
ـراتلار ھەر ۋاخ تامىقىدا ئۇنىڭ ئۇستىلى ئالدىدا پەيدا بولاتتى .
ئۇلارمۇ ئادەم ، ئانىلىرى «ئىگە»لەپ تۇغۇلغاندا ئۇلارنىمۇ پاكىز
سۇدا يۇيۇپ باغرىغا بىسىپ خۇشال بولۇپ : «بەختىڭ بۇ دۇنيا»
دىگەن . لىكىن ئۇلار بەخت بىلەن ئۇچرىشالمىدى ، بەلكى ئۆـ
مۇربويى ئۇچرىشالمايدۇ . شۇنداقلارنىڭ بەختى ئۇچۇن تىرىشىشـ
ـنىڭ نىمىسى يامانكەن ؟

ئىلى گىمنازىيىسى بىر مەھەل ماركسىزم ـ لىنىنىزمنىڭ
تەشۋىقات ئورنىغا ئايلانغاندا ، ئوقۇتقۇچىلاردىن بۇ بىلىمنى بىلـ
ـمىگەنلەر نادان ، قالاق ھىسابلانغان . مانا ئەمدى ئاشۇ نادانلار
ئەتىۋارلانماقتا . ماركس ، لىنىنىنىڭ رەسىملىرى ، كىتابلىرىمۇ
چەكلەندى ، ئۇنى ئەتىۋارلىغۇچىلار مانا ھازىر تەھدىت ئاستىدا .
مانا ، باياتىن بىرى تەنتەربىيە مەيدانىنىڭ چۆرىسىدىكى ياغاچ
بەندىڭدە ئولتۇرۇپ خىيال سۇرۇۋاتقان تۇرپانلىق يىگىت —
تاشكەنتچى مۇئەللىم ساتتار سادىروف ئورنىدىن تۇردى . ئاسما
مايكا كىيگەن تەنتەربىيە مۇئەللىمى قولىغا ۋالىبول توپىنى
ئىلىۋىلىپ ھىجىيىپ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلمەكتە . سادىروف ئۇنىڭ
بىلەن كۆز ئۇچراشتۇرۇشنىمۇ جىنايەت ھىسابلايتتى . چۇنكى
ئۇنىڭ كاساپىتىدىن گىمنازىيىنىڭ ئەڭ ياخشى ئوقۇغۇچىلىرى
ھازىر تۇرمىدە ، نە ـ نەلەردە سەرگەردان .

— سادىروف ! — دىدى ئۇ ھىجىيىپ يىقىنلاپ ، —
ئەتە تەتىل ، تەتىلنى نەدە ئۆتكۇزمەكچىسىز ؟

— تىكەستە ! — دىدى ئۇ سوغۇقلا قىلىپ .

— ئاڭلىسام خونىخاي تەرەپكە ، ئەۋلىيا چوققىغا چىقىپ
دەم ئالغۇدەكسىزغۇ ؟

— قۇلىقىڭىز بەك ئۇزۇنكەنغۇ، مەن ئەتىلا تېكەسكە ماڭىمەن. خاتالىشىپ خونخاينىڭ يولىدا ئىزچىلىق قىلىپ يۈرمەڭ - دە!

— مېنى دېسىڭىز نىلقىغا ئوقۇغۇچىلىرىڭىزنىڭ يېنىغا، چىقىڭ سادىروف، سىزمۇ ماڭا تەنە قىلغىلى تۇردىڭىزمۇ؟ مەن بىر تەنتەربىيە مۇئەللىمى، خەلقنىڭ بەدەن قۇرۇلۇشىنى ياخشىلاش مېنىڭ ئارزۇيۇم.

— بەدەن تۇرمىدە ياخشىلانمايدۇ - دە. ئاڭلاپ قويۇڭ، گېرمانلار كەينى - كەينىدىن مەغلۇپ بولۇپ چېكىنگىلى تۇردى، ياپون پاراخوتلىرىنى ئامېرىكا ھاۋا ئارمىيىسى دېڭىزغا چۆكۈرمەكتە. ھەققانىيەت ھەممىلا جايدا غالىب كەلمەكتە!

— سىز نېمە دېمەكچى، سادىروف، نۇرىدىن ئەپۇ سوراڭ دېمەكچىمۇ سىز؟

— بىر ئۇيدان ئوقۇۋاتقان باللار پۈتتۈرىدىغان چاغدا تۇرمىگە كىرسە، تاغلاردا قېچىپ يۈرسە، ھەربىر ۋىجدان ئىگىسىنىڭ ئىچى ئېچىشىدۇ دېمەكچىمەن!

— سىز مېنى ۋىجدانسىز دېمەكچىمۇ؟

— مەن ئۇنداق دېمىگەندىمەن؟

— گېپىڭىزدە شۇ مەنە بار، ئەپەندىم.

— سىزنىڭ بۇرمىلاش ماھارىتىڭىز ۋالىبولدا پاس چىقىرىش ماھارىتىڭىزدىن نۇرغۇن يۇقىرىكەن!

ئىككىز، قاملاشقان، قارا قاش يىگىت سىرتقا ئالدىراپ يۈرۈپ كەتتى.

ئىلى گىمنازىيىسى تۆت كوچىنىڭ دوقمۇشىغا جايلاشقان. غەربكە كەتكەن يولى نوۋگورد، يەنى 1920 - يىلىدىن كېيىن

رۇسلار ، تاتارلار ۋە بەزى ئۇيغۇر ـ ئۆزبېك بايلىرى تەر تۆكۈپ بەرپا قىلغان مەھەللە . بۇ كوچا ۋاڭ قادىر بېغىغا بېرىپ تاقىلىدۇ . سادىروف مۇشۇ يول بىلەن باغچىغا بېرىپ ھەر كۈنى ئەتىگەنلىكى يۈگۈرۈپ چېنىقىدۇ . گىمنازىيىنىڭ شەرقى ، ياغاچ كۆۋرۈكتىن ئۆتسىڭىزلا غۇلجىدىكى ئەڭ چوڭ زاۋۇت — شېڭ شىسەي پايچىلارغا تايىنىپ سالدۇرغان ئۇن زاۋۇتى بىلەن ئېلېكتر ئىستانسىسى . گىمنازىيىنىڭ جەنۇب بىقىنىدا ئىلى ئۇيغۇر ، قازاق ، قىرغىز كۇلۇبى بار . بۇ يەردە 1933 ـ يىلىدىن 1940 ـ يىلىغىچە سانايىنەپىسە قۇرۇلۇپ نۇرغۇن دراملار ئوينالغان ، نۇرغۇن تالانت ئىگىلىرى ئۆز ماھارەتلىرىنى كۆرسەتكەن . بولۇپمۇ ئىسھاقبېك لۇيجاڭ قازاق ـ قىرغىز ئۇيۇشمىسىنىڭ باشلىقى بولۇپ كەلگەندىن كېيىن ، مائارىپ ، سەنئەت ۋە خىلمۇ خىل كۇرژۇكلار گۈللىنىپ كەتكەن . ئۇزۇن يىللار نادانلىق ، قاششاقلىق ۋە نامراتلىقنىڭ دەردىنى تارتقان ئىلى خەلقى يېڭى مەكتەپ ، سەنئەت ۋە مەدەنىيەتنىڭ باشقا ساھەلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ دەۋرگە ، شېڭ دۇبەنگە چىن دىلىدىن رەھمەت ئېيتىشقانىدى . مانا ھازىر بۇ گۈللۈككە ئۇششۇك چۈشتى . بەرگىلەر قۇرۇپ ، غۇنچىلار سولاشتى . گىمنازىيىنىڭ ئەڭ ياخشى ئوقۇتقۇچىلىرى تۈرمىلەرگە سولاندى ، ئەڭ ياخشى ئوقۇغۇچىلىرى خانىۋەيران ، ئىز ـ دېرەكسىز . ۋەھىمىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن بىرلا يول قالدى — سوۋېت ئىتتىپاقىغا قېچىش .

سادىروف ئېگىز تېرەكلەر توۋىدە ئويناقشىپ ئېقىۋاتقان سۇنى ياقىلاپ كېتىپ بېرىپ ، تېگى يوق خىيال دېڭىزىدا ئۈزمەكتە ئىدى . ئۇ سوۋېت ئىتتىپاقىغا پۈتۈن ئىخلاسى بىلەن

بېرىلگەن، سوتسىيالىزم، كوممۇنىزم ئەقىدىسى ئۇنىڭ ۋۇجۇ-
دىدىن چوڭقۇر ئورۇن ئالغان، كىمكى بۇ ئەقىدىگە قارشى تۇرى-
دىكەن، ئۇ ئىنسانىيەتنىڭ ئورتاق دۈشمىنى دەپ قارايدىغان،
ئۆزى بۇ ئەقىدىسىنى تېخىمۇ چوڭقۇرلاشتۇرۇش، ئۇنىڭ مېۋى-
سىنى كۆرۈش ئۈچۈن پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئۆگىنىش، پىكىر
قىلىشقا بېرىلگەن يىگىت ئىدى. ئۇ كۈندىلىك «شىنجاڭ گېزى-
تى» نىڭ خەلقئارا بەتلىرىنى ئوقۇپ، دۇنيادا بولۇۋاتقان ۋەقە-
لەرنى يادقا بىلەتتى. ھازىر سوۋېت ئارمىيىسى گېرمانىيە ئارمى-
يىسىنى چېكىندۈرۈپ نەگە باردى، تىنچ ئوكياندا فىلىپپىن،
ۋېيتنام، جەنۇبىي ھىندىستاندا، جۇڭگو تۇپرىقىدا بولۇۋاتقان
سوقۇشلار، موسكۋادىكى تاشقى ئىشلار مىنىستىرلىرى يىغىنى
ھەتتا شىنجاڭدا ھەر كۈنى بولۇۋاتقان ئىشلار، مەسىلەن: گو-
مىنداڭنىڭ شىنجاڭغا قول تىقىشى، شېڭ شىسەينىڭ كۈندىن -
كۈنگە غالجىرلىشىپ سوۋېت ئىتتىپاقى، جۇڭگو كومپارتىيىسى-
گە قارشى ئېلىپ بېرىۋاتقان ھەرىكەتلىرىنى تولۇقى بىلەن ئۆز-
لەشتۈرۈپ بارماقتا ئىدى. ئۇ قانداق قىلىپ خەلقنى تەشكىل-
لەپ، سوۋېت ئىتتىپاقىدىن ياردەم ئېلىپ شېڭ شىسەي ھاكى-
مىيىتىنى ئاغدۇرۇش ئۈچۈن قوراللىق قوزغىلاڭ كۆتۈرگىلى
بولاركىن دېگەن مەسىلىدە يېقىنلىرى بىلەن دائىم سىردىشاتتى.
لېكىن ئۇ كەم سۆز، ئېغىر - بېسىق، ئېھتىياتچان يىگىت
بولغاچقا، ئۆز غەزىپىنى ئوچۇقلىقچە ئاشكارىلىمايتتى. بۈگۈن
ئۆزىنىڭ سۆيۈملۈك ئوقۇغۇچىلىرىغا زىيانكەشلىك قىلغان جا-
سۇس ئالدىدا ئۆز غەزىپىنى يوشۇرالماي بىرنەچچە ئېغىز قاتتىق
گەپ قىلىۋەتتى. مانا ئۇ ھازىر ئەندىشىدە. ئۇ بىرى بىلەن
قانداق قىلىش كېرەك دېگەن ئىش بىلەن مەسلىھەتلەشمەكچى.
كىم بىلەن؟ ئۇنىڭ يادىغا ئابدۇكېرىم ئابباسوف، رەخىمجان
سابىر ھاجى، ئەنۋەر مۇسابايوفلار كەلدى. ئۇلار بىلەن ئۇيغۇر
ئۇيۇشمىسىدا تونۇشۇپ قالغان، ئۇلار سادىروف بىلەن پىكىرداش

ئىدى. بىر قېتىم سادىروف ئاباسوفنىڭ: «ئىمكان بولسا بول-
شېۋىكلار پارتىيىسىگە ياكى جۇڭگو كوممۇنىستىك پارتىيىسىگە
ئەزا بولۇپ كىرەتتىم» دېگىنىنى ئاڭلاپ قالغان. رەخىمجاننىڭ
«خەلقنى قوزغىساقلا شىڭ شىسەينى چوقۇم ئاغدۇرالايمىز» دې-
گىنىنى، ئەنۋەر مۇسابايوفنىڭ: «خەلق قوزغالسا مەن ئىك-
كى - ئۈچ مىڭ ئادەمنى ئەڭ ياخشى مىلتىق، پىلىموت بىلەن
قوراللاندۇرالايمەن. زۆرۈر تېپىلسا تانكا، ئايىروپىلانلارنىمۇ
سېتىۋېلىشقىمۇ تەييارمەن. ۋەسلىم كەتسە مەيلى، مىللىي زۇ-
لۇمدىن قۇتۇلساقلا بولاتتى» دېگەن سۆزلىرىنى يادىدا ساقلىغان.
قايسىسىغا بېرىش كېرەك؟ «ئۇلارنىڭ ئۇچىلىسىلا باي باللى-
رى. باي باللىرىنىڭ سۆزلىرىگە ئىشىنىپ كەتكىلى بولارمۇ؟»
دەپ ئويلىدى ئۇ. ئۇنىڭ يادىغا بىردىنلا بۇرناكۇن بولغان بىر
ئىش كەلدى: گىمنازىيىدە ياقۇپ پوچى ئىسىملىك بىر ئوقۇغۇ-
چى پۇتىدىكى ساقايماس تەمرەتكىسىنى تېڭىۋېتىپ پوچىلىق قى-
لىپ: «ھېلىقى چاغدا ئۇچقۇچىلار بىلەن ئېلىشقاندا مەنمۇ بار
ئىدىم. شۇ چاغدا پۇتۇمغا ئوق تەگكەن، تېخىچە ساقايمىدى»
دېگەن. ئەتىسىلا ئۇنى تونۇغلى ئادەم كەلگەن. ئۇنى ۋالىبول
مەيداندىلا ئىككى ساقچى كېلىپ تۇتقان. ئوقۇغۇچىلار ساقچىلار
بىلەن جېدەللەشكەن، مۇئەللىملەر ئارىلىشالمىغان، شۇ چاغدا
مەكتەپ دېرىزىلىرىگە ئەينەك قويۇپ يۈرگەن ئەينەكچى ساقچى-
لارنى چەتكە تارتىپ بىرنېمىلەرنى دەپ بىر نەرسە بەرگەن.
ساقچىلار ۋارقىراپ - تىللاپ، پوپوزا قىلىپ قويۇپ كېتىپ
قالغان.

سادىروف ئەينەكچىنىڭ يېنىغا باردى.

— ئاكا! — دېدى ئۇ ئۆڭۈپ كەتكەن قارا تېرىكىدىن
شىم - تۇجۇركا، بېشىغا ئەسكى بۆك كىيىۋالغان قارىقۇمچاق،
قاڭشارلىق، سول كۆزى سەل قىسىقراق ئادەمگە مۇلايىملىق
بىلەن، — ئۇلارغا نېمە دېدىڭىز، ئوڭايلا ئېرىتتىڭىزغۇ؟

此为试读, 需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

— ياخشى گەپ قىلدىم.
— خەنزۇچە بىلەمسىز؟
— رۇسچە سۆزلىدىم.
— ئۇلارنىڭ رۇسچە بىلىدىغىنىنى نەدىن بىلىسىز؟
— رۇسچە سۆزلەش ساقچىلار ئۈچۈن يېڭى مودا.
— سۆزلىگىنىڭىزگىلا قويۇۋەتمىگەندۇر؟
— بىر ئايلىق تاپاۋىتىمنى يانچۇقىغا سالدىم.
— ھەر بىر چاتاقچىغا بىر ئايلىقىڭىزنى خەجلىسىڭىز، ئۆزىڭىز يېگۈدەك نانغىمۇ ئېرىشەلمايسىز جۇمۇڭ.
— ئۇنىڭسىزمۇ خەلق ئاچ - يالىڭاچ ئۇكام، سىلەر ئەپەندىلەر نان ئۈچۈن كۈرەش — سوتسىيالىزم ئۈچۈن كۈرەش دېگەن سۆزنى قانداق شەرھلەيسىلەركىنتاڭ. مېنىڭچە، ئۇ سۆزنىڭ مەنىسى كۈرەش قىلمىساڭ نامراتلىقتىن قۇتۇلالمايسەن دېگەن بولىدۇ.
ئاندىن كېيىن ئۇ رۇسچە شېئىر ئوقۇدى.
— ماياكوۋسكىينىڭ شېئىرىغۇ؟ — دېدى سادىروف ھەيران قېلىپ، — ئەدەبىياتقا قىزىقىدىكەنسىز - ھە؟
— سىز رۇسچىنى نەدە ئۆگەنگەن؟
— ساگودا.
— بەللى، ساۋاقداش چىقىپ قالدۇق. مەنمۇ ساگودا بولغانمەن.
— ھە، ھە ... كېيىنچۇ؟
— كېيىن ... — ئۇ مۇرىسىنى چىقىرىپ قويدى. بۇ ھەرىكەتتىن سادىروف نۇرغۇن مەنىلەرنى چۈشەندى. ئۇ:
— ئىسمىڭىز نېمە؟ — دەپ سورىدى.
— قاسىمى دېسىڭىز بولىدۇ.
— دوست بولايلى، مېنىڭ ئىسمىم ساتتار، فامىلەم سادىروف، تۇرپانلىقمەن، ئۈچ يىلنىڭ ئالدىدا سۈرگۈن قىلى-

نىپ ئۈرۈمچىدىن بۇ يەرگە كەلگەن.

— مەن سۈرگۈنلەرگە ئامراق. لېنىنمۇ، ستالىنمۇ سۈرگۈن قىلىنغان. سۈرگۈن قىلىنىش سىزدە نەپرەت، غەزەپ پەيدا قىلىدۇ. غەزەپ - نەپرەت قىممەتلىك بايلىق، بولۇپمۇ ھازىر.

ئۇلار بىللە چۈشلۈك تاماق يېدى. ناچار كىيىنگەن، قوللىرى قاداق، كەم سۆز، لېكىن ھەربىر سۆزى كىشىگە تەسىر قالدۇرالايدىغان، تېخى ئوتتۇزغا كىرمىگەن بولسىمۇ ئېغىر ئەمگەك، قىيىن تۇرمۇش ئۇنىڭ چىرايىنى قىرىق ياشلىق ئادەمدەك قىلىپ قويغان بۇ ئاددىي ئادەم بىردىنلا سادىروفقا بۈيۈك ئىنسان بولۇپ تۇيۇلۇشقا باشلىدى. ئۇ ئادەم ئۆزىنىڭ بېشىدىن ئۆتكەنلىرىنى قىسقىلا قىلىپ سۆزلەپ بەردى. ئۇ سادىروفتىن تۆت ياش چوڭ ئىكەن. بۇ يىل يىگىرمە سەككىز ياشقا كىرىپتۇ. ئىسمى ئەخمەتجان ئىكەن، 1914 - يىلى مۇشۇ شەھەردە تۇغۇلۇپتۇ. دادىسى نادىر مەھمۇت ياخشى سازچىكەن، ياغاچچىلىق، موزدۇزلۇق، كېسەكچىلىك قىلالايتتىكەن. قاسىمى دادىسىنىڭ ناخشا، چۆچەكلىرىگە تولىمۇ قىزىقاتتىكەن. ھەر كۈنى ئۇخلاش ئالدىدا دادىسىنىڭ بوينىغا ئوڭ قولىنى سېلىپ ئوڭ پۇتىنى دادىسىنىڭ قورسىقىغا ئارتىۋېلىپ: «ھېكايە ئېيتىپ بېرە ئەمدى» دەيتتىكەن. دادىسىنىڭ ھېكايىسى ئانىسىنىڭ «ئەللەي»لىرىدىنمۇ قالتىس تەسىر قىلاتتىكەن. ئۇ شۇ چۆچەكلەرنىڭ سىرلىق ۋەقەلىرىنى ئاڭلاپ يېتىپ ئۇخلاپ قالاتتىكەن. 1920 - يىلى ئۇنىڭ دادىسىنى ئۇيغۇر بايلىرى لۈكچەكلەرگە ئۇرغۇزۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىدىكەن. ئالتە ياشلىق بالىنىڭ يۈرىكىدە زامان زومىگەرلىرىگە قاتتىق نەپرەت پەيدا بولۇپ، ۋۇجۇدىدا قىساس ئوتى يالقۇنلايدىكەن. ئۇنىڭ ھەدىسىمۇ يوقسۇزچىلىق دەردىدە ئۆپكە كېسىلى بىلەن ياش تۇرۇپ ئۆلۈپ كېتىدىكەن. ئۇ تاغىسى ئۆمەر قاسىمىنىڭ ئىگىدارچىلىقىدا باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇيدىكەن. تاغىسى ئۆمەر قاسىمى تاشكەنتتە سانائەت

ئىنستىتۇتنى تۈگەتكەنىكەن. بۇ يەردە باشلانغۇچ مەكتەپتە ئو-
قۇتقۇچىلىق قىلىدىكەن. ئۇ ئۆزىگە ۋە ھەدىسى شەرۋانەمنىڭ
يالغۇز ئوغلىغا ئىستىقبال ئىزدەپ ئاخىر سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ
يەركەنت شەھىرىگە كېتىدىكەن. قاسىمى تاغىسىنىڭ فامىلىسى
ئىكەن. ئەخمەتجان باشلانغۇچ، تولۇقسىز ئوتتۇرا ۋە تولۇق
ئوتتۇرا مەكتەپلەرنى تىرىشىپ ئوقۇپ ئەلا نەتىجە بىلەن پۈتتۈرە-
دىكەن. ئانىسى ئۇزۇن ئۆتمەي ۋاپات بولىدىكەن. 1932 - يىلى
ئالمۇتا شەھىرىدە تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى تۈگەتكەن يىلى تاغد-
سى يوقىلاڭ بىر جىنايەت بىلەن سۈرگۈن قىلىنىدىكەن. ئەخ-
مەتجان تۇرمۇش ھەلەكچىلىكىدە مەدىكارچىلىق قىلىدىكەن.
كۈنىگە ئون - ئون ئىككى سائەتلەپ قۇرۇلۇشلاردا خىش كۆتۈ-
رۈپ، لاي توشۇپ، يۈك ئاپتوموبىللىرىغا يۈك قاچىلاپ ئون
سەككىز ياشلىق قەيسەر چاغلىرىنى ئېغىر ئەمگەككە سەرپ قىلى-
دىكەن. ئۇ بەزى كۈنلىرى كۈندۈزى ئىشلىگىنىگە قانائەت قىلـ-
ماي كېچىلىرىمۇ تۆت - بەش سائەت ئىشلەپ بىر سوتكىدا
بەش - ئالتە سائەتلا ئۇخلايتتىكەن. ئۇ هازىرمۇ مىنۇت بىكار
تۇرۇپ قالسىلا قىينىلىدىكەن، ھۇرۇنلۇق، راھەتكە بېرىلىش
ئۇنىڭ ئۈچۈن تولىمۇ يىرگىنىچلىك ئىكەن. لېكىن ئۇنىڭ
قاتتىق ئىشلەپ پۇل تېپىپ باي بولۇش نىيىتى يوقكەن. ئۇ،
ئىنسان مۇشۇنداق بولۇشى كېرەك دېگەن چۈشەنچىدىكەن ...
ئۇ كېيىن نەمەنگانغا بېرىپ باشلانغۇچ مەكتەپ ئوقۇتقۇچد-
سى بولىدىكەن، ياخشى ئىشلەپ ئىناۋەت تېپىپ ساگودا، كېيىن
موسكۋادا ئوقۇيدىكەن ... بۇ يىل 6 - ئايدا چۆچەك ئارقىلىق
بۇ يەرگە كەپتۇ. ئۇ موسكۋادا نېمە ئوقۇغانلىقى، 1936 -
يىلدىن 1942 - يىلىغىچە بولغان ئالتە يىل ئىچىدە بېشىدىن
ئۆتكەنلىرى ھەققىدە قىسقىلا قىلىپ:
— سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ مەركىزى موسكۋا شەھىرىدە
مەن ئادەم نېمە ئۈچۈن ياشايدۇ، كىم ئۈچۈن ياشايدۇ دېگەن

سوئاللارغا جاۋاب تاپتىم. ئۈچ خىل ئادەملەر بولىدىكەن: بىر خىللىرى پەقەت ئۆزى ئۈچۈنلا ياشايدىكەن، يەنە بىر خىللىرى بىر بۆلەك ئادەملەر (قەبىلە، مىللەت، گۇرۇھ) ئۈچۈنلا ياشايدىكەن، ئاخىرقى بىرلىرى ناھايىتى ئاز بولىدىكەن، ئۇلار پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ بەختى ئۈچۈن ياشايدىكەن. مەن ھازىر بەلكى ئىككىنچى خىلىغا كىرەرمەن، لېكىن نىشانىم ئۈچىنچى خىلى! — دېدى.

«بىر ئەينەكچى بۇ خىل گەپلەرنى قىلالامدۇ، بۇ چوقۇم بىر سىرلىق ئادەم» دەپ ئويلىدى سادىروف. ئۇلار ئەخمەتجاننىڭ كىچىك دادىسى ناسىر كېسىكچىنىڭ ئۆيىدە پات - پات ئۇچرىشىپ تۇردى. سادىروف مانا ھازىر ئۆزىگە بىر مۆكۈدىشىدىغان ئادەم ئىزدىگەندە ئاشۇ ئەينەكچى يادىغا كەلدى. ئۇ كەينىگە ياندى، ناسىر كېسىكچىنىڭ ئۆيىگە بارماقچى بولدى. لېكىن «كەينىمگە ئادەم كىرىۋالغان بولسىچۇ؟» دەپ ئويلىدى. ئۇ ھېلىقى ئەينەكچىگە زىيان يېتىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ قەدىمىنى توختاتتى ۋە مەقسەتسىزلا نوۋگورود مەھەللىسىنىڭ تۆتىنچى كوچىسىغا بۇرۇلدى.

ئىككى تەرىپى قويۇق تېرەكلىك، كوچىلار پاكىز سۈپۈرۈلۈپ سۇ سېپىلگەن، ئۈستى قاڭالتىرلىق، دېرىزىلىرى كوچىغا قارىغان، قاپقىلىق ھويلىلارغا كەڭرى ئېچىلغان سىرلانغان دەرۋازىلاردىن قارىساڭ، ھويلىدىكى باغ، گۈللەر كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان تولىمۇ چىرايلىق تاتار بايلىرىنىڭ ئۆيلىرى ئۇنىڭ زوقىنى قوزغايتتى. ئۇ بايلارنىڭ ئۆيلىرى ئالدىدىن ئۆتكەندە، دەرۋازا يېنىدىكى بەندىڭلەردە ئولتۇرۇشقان سېرىق چاچ قىزلار، مەغرۇر يىگىتلەر ئۇنىڭغا ئۆز پاراغەتلىرىنى كۆز - كۆز قىلىشىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى. شۇنداق چاغلاردا ئۇ تۇرپاننىڭ غەربىدىكى ئۆزىنىڭ توپىلىق يېزىسى، ئۇ يەردە يالاڭ ئاياغ يۈرۈشكەن، بەدەنلىرى قاسماق باللارنى، ئاپتاپتا كۆيۈپ، قورۇلۇپ كەتكەن

جاپاكەش ئايالالارنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرەتتى.
«مېنىڭ خەلقىم قاچانمۇ تۇرمۇشىنىڭ لەززىتىنى كۆرەر! — دەيتتى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە، — شۇلارغا سوۋېت ئىتتىپاقىدەك تۇرمۇش يارىتىپ بېرىش يولىدا ئۆلۈپ كەتسەڭ ئۆزۈڭنى بەختلىك ھېسابلىساڭ بولىدۇ.»
— سادىروف!
ئۇ يانغا قارىدى. كۆك دەرۋازىلىق تاتار بېيىنىڭ دەرۋازا ئورۇندۇقىدىن قىسقا يەڭلىك كۆڭلەك كىيگەن، چىرايلىق بۇ- رۇت قويۇۋالغان بىر يىگىت ئۆرە تۇرۇپ ئۇنىڭغا قاراپ ماڭدى.
— خەمىت! — سادىروف. ئۇ ۋالىبول ئويناپ دوست بولغان يىگىتنى كۆرۈپ خۇشال بولدى، — قاچان كەلدىڭ؟
ئۇلار رۇس ئادىتىچە يېرىم قۇچاقلىشىپ كۆرۈشتى.
— بىكارمۇ سەن؟
— بىزگە تەتىل، بىكارمەن.
— يۈر ئەمىسە، زايومكىدا ئويناپ كېلىمىز. خادىك تەييار.
سادىروف خەمىت بىلەن بىللە ھويلىغا كىردى. ھويلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا قۇدۇق، سالاسۇن بىلەن تورالغان باغ، باغنىڭ ئوتتۇرىسىدا چىرايلىق راۋاق بار ئىدى. راۋاق كۆك سىرلانغان، گىلەم، كۆرپىلەر سېلىنغانىدى.
— بۇ ئالداگاروفلارنىڭ ھويلىسى، — دېدى خەمىت راۋاقتا ئولتۇرغاندىن كېيىن سادىروفقا چاي قۇيۇپ، — بىزنى قوغدايدۇ، قازان تاتارلىرىدىن. ھازىر چوڭ بېيىمىزمۇ شۇ كىشى. ئاخشام كەلدىم، ئەتە كېتىمەن، كىم بىلىدۇ، تۇتۇلۇپ قالىمەنمۇ تېخى. ھازىر ھۆكۈمەتكە قارشى قوزغالغانلاردىن ئۇ- لارنى تۇتىدىغانلار نەچچە ھەسسە كۆپ.
— بىزنىڭ باللار قانداقراق؟

— گىمنازىيىدىن دەسلەپ تۆت بالا چىققان، ھە شۇ، نۇرى باشلىق. ھازىر ئۇلار ئون تۆتكە يەتتى. مىڭمارالدىكى سوقۇشتا تۆت يىگىت قۇربان بولدى.
— ئۇلار قورال تۇتالىغۇدەك بولدىمۇ زادى؟
— ھازىر ھەممىسىلا مەرگەن. بولۇپمۇ نۇرى، كۆزىگە ئىلىشقاننى قويمايدۇ.
— ئۇ ھەممىدە ياخشى ئىدى.
— ئۇ شېئىر يازىدۇ، توختىماي كىتاب ئوقۇيدۇ. يەرگە يورۇق چۈشمەستە ئورنىدىن تۇرۇۋېلىپ بىر چېلەك سوغۇق سۇنى بېشىدىن قۇيىدۇ. ئۇ سوۋۇرۇفقا تەقلىد قىلماقتا، ئەڭ قىيىن، خەتەرلىك ئىشلارغا بىرىنچى بولۇپ ماڭىدۇ!
— ئۇنى ئاسراڭلار، بىھۇدە قۇربان بولمىسۇن — دە!
— ئۇنى ئىككى تاتار ئاسراۋاتىدۇ!
— بۇ نېمە دېگىنىڭ؟
— ھەدە — سىڭىل ئىككى قىز ئۇنى تالاشماقتا.
— نىلقىلىق قىزلارما؟
— ياق، بىلىسەن، ھېلىقى سەھرالىق مىڭبېگىگە تەگكەن ئاسىيە ئابىستەينىڭ قىزلىرى.
— ئاڭلىغانمەن. قىزلار قوغدىيالمايدۇ، ئۇنى نابۇت قىلىدۇ، ئۇنداق ياشلار بىزگە زۆرۈر، بولۇپمۇ ھازىر!
— ئادەملىرىمىز كۆپەيمەكتە. سىگانچىسىغا كۆچۈپ يۈرۈپ جان ساقلاۋاتىمىز. مەن سوۋېت كونسۇلىنىڭ ماشىنىسى بىلەن كەلدىم. چېگراغا قورال سودىسى بىلەن بېرىپ كېلىشىم.
— ھەل بولدىمۇ؟
— يىگىرمە تال بەشئاتار، ئون ساندۇق ئوق مىڭ قويغا توختىدى.
— زايومكا خەتەرلىك ئەمەسمۇ؟
— ھەممە يەر خەتەرلىك، خەتەردىن قورقساڭ شېڭ دۇ-

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com